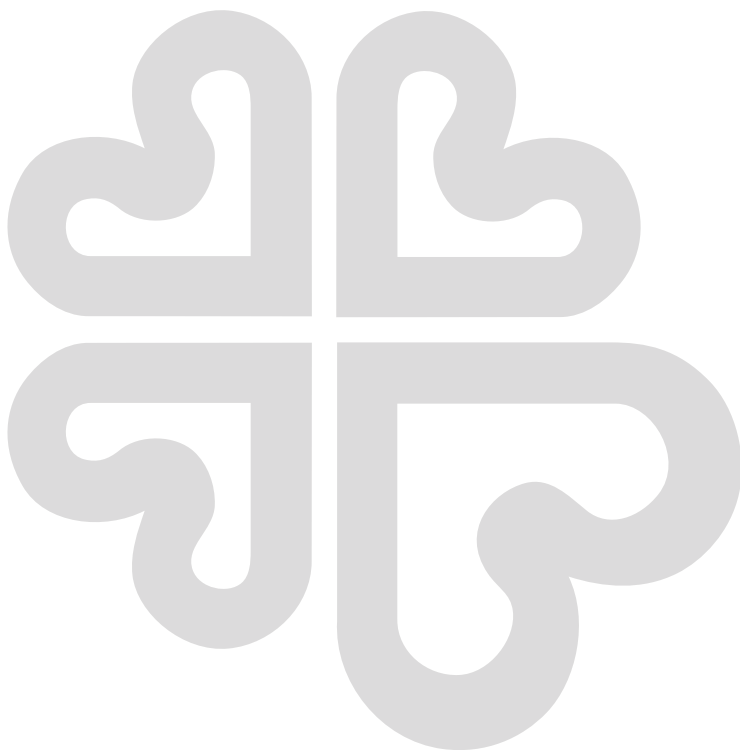

Model d'acció social

Document de síntesi

Església Arxidiocesana
de Barcelona

Presentació

Càritas vol compartir amb tota la **comunitat cristiana de la diòcesi l'actualització del seu compromís amb els nostres germans més necessitats.**

Actualment els indicadors macroeconòmics evidencien que la crisi s'està acabant, però la crisi social i de valors encara està vigent. I, tot i l'aparent tranquil·litat mediàtica i política sobre la crisi social, aquesta no deixa de créixer i d'aprofundir les seves conseqüències. Després de la tempesta no arriba la calma. El context social en què treballa Càritas es pot resumir en tres conceptes: **desigualtat, precarietat i pobresa estructural.**

Els eixos que inspiren el present document són dos:

1. **Acompanyar les persones en situació de vulnerabilitat** a la seva plena integració a la societat, no a una societat dual.
2. **L'agent fonamental de Càritas és la comunitat cristiana** en la seva dimensió parroquial, arxiprestal i diocesana.

L'equip de Càritas Diocesana de Barcelona es fa present als diferents territoris de la diòcesi gràcies a les Càritas parroquials, que són la proximitat de l'Església a les persones concretes. La Càritas parroquial és l'agent essencial de l'acció de Càritas. És el nivell territorial bàsic i més proper a la realitat de les persones i, per això, l'acció de Càritas Diocesana ha de partir d'aquest nivell de proximitat, presència, treball i organització. Per la seva banda, les Càritas parroquials tenen com a missió detectar les situacions de vulnerabilitat, empobriment i sofriment que pateixen les persones, ser-hi a prop i amb una presència afectiva que s'expressa en l'acollida, el respecte, l'escolta, la presència implicada en la recerca conjunta d'alternatives que genera projectes de sentit, comunitaris, solidaris.

El servei a les Càritas parroquials des de Càritas Diocesana no és una acció o un programa més, sinó que el servei al territori és l'eix a partir del qual es desenvolupa l'acció de Càritas a la diòcesi i de les actuacions i serveis que s'integren a cadascun dels seus departaments.

L'acció d'àmbit diocesà s'ha anat configurant en la mesura que ha calgut donar suport i complementar l'acció de les parròquies i arxiprestats o donar una resposta especialitzada i transversal que no era possible assumir des de les comunitats parroquials. Acompanyant des d'aquí es potencia la vinculació de la comunitat cristiana amb els problemes i necessitats socials existents en la seva àrea d'influència, de tal manera que es pugui acompanyar i/o facilitar la implicació comunitària.

Març de 2017

10 Principis bàsics en l'acció social de Càritas

La missió de Càritas és "acollir i treballar amb les persones en situació de pobresa i necessitat perquè siguin protagonistes del seu propi alliberament, des del compromís de la comunitat cristiana. Inclou l'acció social, la sensibilització de la societat i la denúncia de les situacions d'injustícia social"¹

Opció per a una acció basada en l'amor, l'escolta i la paraula

L'evangeli ens proposa un valor central i irrenunciable per a la nostra acció: l'amor universal ("estimeu-vos els uns als altres", Jn 13,34). L'amor és l'origen de l'ésser humà, tant des de l'àmbit comunitari com de l'individual. Si l'amor manca, tant la societat com l'individu es deshumanitzen. L'escolta profunda i la paraula conscient són la manifestació de l'amor en el continu diàleg de Càritas amb les persones que estan en situació d'exclusió.

Opció per als més desprotegits

Hem de poder atendre aquelles persones que no estan ateses des de les previsions o classificacions fetes per les administracions públiques.

Opció per a una acció social adaptada i centrada en les persones

La nostra acció té com a centre d'atenció la persona. Això significa que preval el fet de "ser persona" per sobre de les dificultats que pugui presentar. El nostre acompanyament ha d'ajudar al desenvolupament de les capacitats, reconeixent-li el paper actiu, participatiu i protagonista que té en el seu propi procés i en el del seu entorn.

La nostra interacció amb les persones que estan en situació d'exclusió ha de posar de manifest el nostre reconeixement de l'altre en la seva dignitat i en la seva condició de subjecte actiu i protagonista de la seva pròpia història.

Hem d'estar amatents a les noves formes de pobresa i exclusió que van apareixent en una societat generadora de pobresa i adaptar la nostra intervenció a les noves realitats que viuen les persones.

Opció per a una acció social basada en l'acollida, l'acompanyament, la humanització i l'apoderament

L'acció social de Càritas es basa en l'acollida i l'acompanyament, entesos com un procés en el qual, des d'una relació simètrica, una persona és acompanyant i acompanyada alhora, i que dona lloc a un diàleg realment transformador, basat en la relació entre les persones.

En la mesura en què reconeixem l'acompanyament com a relació interpersonal, es-

¹Veure web de Càritas Diocesana de Barcelona: <http://www.caritas.barcelona>

tem validant-lo com un procés humanitzador, en el qual hi caben emocions i sentiments; s'hi dona una influència mútua que provoca canvis i que sempre està orientat a potenciar les capacitats, a desenvolupar una veritable autonomia personal i a assolir una xarxa social de suport positiu.

La humanització de la nostra acció ens fa revoltar davant la pobresa cronificada i ens empeny a evitar que les persones puguin acabar acomodant-s'hi, així com també ens fa plantejar acompanyar-les a accedir als seus drets, i promoure l'assumpció dels seus propis deures, a fi de facilitar-ne la integració.

Opció per a una societat justa i solidària

Una societat justa i solidària es basa en les sinergies assolides entre les comunitats que la componen. Pretenem assolir que les persones que són acompanyades per Càritas se sentin integrades, de forma efectiva, en la seva comunitat de referència, des d'on podran fer front a les dificultats específiques que es donen en el seu si.

Opció per a una acció de qualitat, reconeixedora de la dignitat de les persones

Al mateix temps, cal garantir que els agents de Càritas disposin de la formació i dels recursos materials adequats per a la seva acció. També hem d'assumir que nosaltres sols no hem de fer-ho tot, ni podem pensar-ho tot, ni podem construir-ho tot. Hem de pensar, construir i fer, de forma conjunta amb d'altres persones, entitats i administracions per poder créixer plegats en l'eficàcia del nostre acompanyament.

Opció per a una acció de proximitat, significativa i transformadora

L'acció de Càritas és fonamentalment de proximitat, i la xarxa natural de relació de Càritas amb l'entorn passa per les parròquies i per altres comunitats cristianes. L'estructura de la Càritas Diocesana ha d'ajudar a potenciar les dimensions quantitatives i qualitatives de les seves accions, perquè puguin esdevenir realment transcendents i transformadores a l'entorn.

En la recerca d'una societat més justa, Càritas és realment independent de les administracions, i aquest és un valor molt important i que cal potenciar per tal de poder realitzar les tasques de denúncia (fins i tot profètica) necessàries per evidenciar la necessitat de canvi i de transformació social. La manera de denunciar de Càritas es fa, en la mesura del possible, mitjançant la proposta: accions testimonials, significatives i transformadores.

L'acció social de les Càritas de la Diòcesi de Barcelona

“De poco nos sirve repartir muchos lotes de alimentos si ello no nos sirve para encontrarnos con las personas, acogerlas, acompañarlas, quererlas... ¿Qué razón de ser tendría Cáritas si no repartiéramos alimentos y ropa? ¿Tendría algo que hacer el equipo de personas voluntarias y la comunidad parroquial?” (Quadern 65 Caritas Española: “El arte de acoger/NOS en el encuentro interpersonal” 2014, pàg. 69).

Càritas, des del principi de subsidiarietat, porta a terme projectes propis i molt diversos, també en col·laboració amb altres entitats. La intervenció de Càritas ha de venir acompanyada d'una humanització dels serveis que presta. És el nostre caràcter diferenciador més absolut i el que marca la nostra tasca d'acollida i d'acompanyament.

Els programes que desenvolupa Càritas en aquests moments es divideixen entre aquells que són d'atenció directa a les persones i els programes transversals de suport de l'acció social. Aquests programes es van adaptant a la realitat segons les necessitats de cada moment.

PROGRAMES D'ATENCIÓ DIRECTA

1. Acollida, acompanyament i salut mental
2. Ajuda a necessitats bàsiques
3. Famílies i infància
4. Formació i inserció sociolaboral
5. Gent gran
6. Migració
7. Sense llar, habitatge i atenció penitenciària

PROGRAMES TRANSVERSALS DE SUPORT A L'ACCIÓ SOCIAL

1. Voluntariat
2. Treball en xarxa amb entitats i institucions
3. Comunicació, sensibilització i denúncia

L'acció de Càritas, per tant, hauria de diferenciar-se de la de l'Administració. La tasca d'atenció de Càritas hauria de cobrir els àmbits que no es cobreixen des de les institucions públiques o que es cobreixen de forma insuficient, i ho ha de fer de manera significativament diferent, amb un “estil” propi. Els projectes que engega Càritas Diocesana han de tenir un caràcter significatiu, no extensiu, per avaluar-ne l'impacte i demostrar que una determinada atenció provoca una transformació, tant a les causes estructurals com a la vida de les persones.

3P **La realitat de les Càritas parroquials**

Actualment, l'arquebisbat de Barcelona està constituït per 6 zones pastorals, 26 arxiprestats i 206 parròquies.

Els darrers anys són moltes les Càritas parroquials i arxiprestals que han centrat els seus esforços en el repartiment d'aliments en espècie i que han vist com cada cop més famílies s'adrecen a les parròquies, augmentant exponencialment tant els punts de distribució com la quantitat lliurada d'aliments.

Així, per a un important nombre de Càritas parroquials i arxiprestals, el repartiment d'aliments s'ha convertit en un pilar fonamental de l'acció caritativa.

Entenem que, sobretot degut a l'increment de la demanda, podria passar que no quedés temps per plantejar una acció socioeducativa que promogué el creixement integral de la persona i l'enfortiment de les famílies. Són projectes que van ser muntats en una situació d'emergència, que han esdevingut estructurals i, per tant, han de ser revisats.

Una pregunta que sorgeix és: al servei de qui estem? A vegades, l'energia de les persones voluntàries se'n va en la recollida, l'organització, el registre i la distribució d'aliments, en detriment de l'acollida i la cura de la relació amb les persones que truquen a la nostra porta. En aquest sentit, els espais de reflexió i de formació del voluntariat que atén i acompanya les persones és imprescindible. Ens preguntem, doncs, si estem sent signe d'esperança o contribuïm a crear una societat de falsa solidaritat en la qual les persones en situació de pobresa reben el que sobra.

També constatem el compromís, el servei i la fidelitat de les Càritas parroquials com a signe de l'Evangeli i de l'acció sociocaritativa que tenen encomanada.

Creiem que la nostra missió és **reforçar l'acció parroquial de l'escolta i l'acollida, per tal de ser una veritable comunitat que acull i que s'adapta en cada moment a les necessitats que va detectant.** Cal discernir i destriar el que hem de fer com a Càritas i el que sembla que se'ns demani des dels ens públics. Hem de tenir consciència que potser encara haurem de continuar repartint aliments, però reconeixent que és un mitjà i no una finalitat.

La comunitat cristiana com a agent de l'acció de Càritas. “Ser”, “estar en” i “fer amb” la comunitat cristiana

Els diferents nivells de Càritas (parroquial, arxiprestal i diocesà) tenen com a tasca fonamental animar la comunitat cristiana: posar tota la comunitat en estat de resposta davant els reptes de l'exclusió i la vulnerabilitat; fer del servei de la caritat una tasca eclesial en la qual la comunitat se senti implicada i responsable, i crear xarxes comunitàries que possibilitin una societat inclusiva. L'agent de l'acció de Càritas és la comunitat cristiana sencera, que no està completa si no desenvolupa la dimensió de servei envers els més pobres.

Perquè volem una societat humanitzada i amb sentit, centrada en la persona...

“Estos servicios de beneficencia se han multiplicado tanto que en ocasiones han restado tiempo y disponibilidad para poder atender a tareas tan importantes como el acompañamiento y la promoción de la persona. Este segundo nivel de asistencia, junto con la erradicación de las causas estructurales de la pobreza, constituyen las metas superiores de nuestra acción caritativa (...). El acompañamiento a las personas es básico en nuestra acción caritativa. Es necesario “estar con” los pobres –hacer el camino con ellos- y no limitarnos a “dar a” los pobres recursos (alimento, ropa, etc.)”. (Conferencia Episcopal Española. Iglesia, servidora de los pobres. Madrid. 2015).

Perquè creiem en la transformació integral construïda amb els altres...

“Prefereixo una Església accidentada, ferida i tacada perquè surt al carrer, abans que una Església malalta pel tancament i la comoditat d'aferar-se a les pròpies seguretats. (...) Més que el temor a equivocar-nos, espero que ens mogui el temor a tancar-nos en les estructures que ens donen una falsa contenció, en les normes que ens tornen jutges implacables, en els costums on ens sentim tranquils, mentre a fora hi ha una multitud famolenca i Jesús ens repeteix sense cansar-se: «Doneu-los vosaltres de menjar!» (Mc 6,37)” (Francesc, Evangeli Gaudium 2013, 49).

Perquè la comunitat cristiana és l'agent de l'acció de Càritas...

“Càritas té la difícil i fonamental tasca de fer que el servei caritatiu es transformi en un compromís per a cada un de nosaltres, és a dir, que la comunitat cristiana sencera es torni subjecte de la caritat. Que sigui estímul i ànima perquè la comunitat creixi en la caritat i trobi sempre nous camins per acostar-se als més pobres” (Papa Francesc, Congrés de Càritas de les diòcesis italianes, 21 d'abril de 2016).

Perquè estem cridats a “estar en” i “fer amb” la comunitat cristiana...

“Es necesario que la comunidad cristiana sea el verdadero sujeto eclesial de la caridad y toda ella se sienta implicada en el servicio a los pobres; toda la comunidad ha de estar en vigilancia permanente para responder a los retos de la marginación y la pobreza” (Conferencia Episcopal Española, Iglesia, servidora de los pobres 2015, 54).

Perquè necessitem una organització diocesana integradora i al servei de les Càritas parroquials...

*“Para toda la Iglesia es importante que la acogida del pobre y la promoción de la justicia no sean confiadas solo a los “especialistas”, sino que sea una atención de todo el trabajo pastoral, de la formación de los futuros presbíteros y religiosos, del **compromiso normal de todas las parroquias, movimientos y grupos eclesiales**” (Quadem 63, Càritas Española: El arte de acompañar/NOS. Procesos y metodología. 2013, pàg. 62).*

La tasca de Càritas és construir comunitat. Les accions, programes i projectes seran vàlids si ens serveixen per **generar xarxes proveïdores de suport que facilitin el creixement** i el benestar de les persones.

Així, un dels objectius principals de Càritas Diocesana és l'acompanyament al territori i a les seves Càritas parroquials, així com dotar de canals de comunicació i participació les estructures intermèdies com Càritas *interparroquials*, arxiprestals o zones pastorals. El repte passa per reflexionar i dissenyar processos.

Si el centre de Càritas és la persona, aquella més vulnerable i més fràgil, i no els recursos ni la pròpia organització, el conjunt de l'estructura organitzativa de la nostra institució ha d'estar al servei de treballar els **processos d'acompanyament**. Això suposa integrar cada recurs i projecte, no com a una entitat aïllada, sinó vinculat a tota l'organització com una baula de la cadena, on les Càritas parroquials tenen un paper fonamental:

- *Abans*: detecció de necessitats, acollida, informació i orientació de recursos, derivació acompanyada...
- *Durant*: acompanyar la persona quan està en un procés de desenvolupament individual i/o familiar, psicosocial, terapèutic...
- *Després*: un cop hagi finalitzat el procés, acollint i participant a la seva comunitat d'origen, celebrant, recolzant la seva autonomia...

L'acció de Càritas es porta a terme per **persones voluntàries i persones contractades**, que col·laboren conjuntament en diferents projectes creats per ajudar els col·lectius més desfavorits. Tenim el compromís de realitzar la missió de Càritas des del respecte a la seva identitat i pertinença a l'Església.

És per tot això que proposem les següents línies concretes d'acció:²

Càritas Diocesana de Barcelona hauria d'acompanyar les **Càritas parroquials i la comunitat cristiana en general** per interioritzar, *corresponsabilitzar* i promoure l'acció sociocaritativa de l'Església des d'una triple vessant:

- **La transformació de la realitat**, vers un canvi del model social, econòmic i dels valors dominants, que promogui el bé comú i la dignitat de la persona.
- **L'acció integral restauradora** de les persones (superant l'*assistencialisme*).
- **La denúncia profètica i la col·laboració fraterna** amb les institucions i administracions públiques pel reconeixement i **l'accessibilitat als drets socials**, evitant la instrumentalització de Càritas.

Proposem treballar per passar d'un model d'acció centrat en les necessitats (model *assistencialista*) o en la participació de les persones (model *participacionista*) a un model centrat en la persona (model d'*apoderament*)³ on els objectius de l'acció social siguin l'estabilitat, la creació de capacitats i la generació de vincles comunitaris que desvetllin capacitats i habilitats.

Per això, Càritas Diocesana de Barcelona hauria de:

- **Oferir eines** a les parròquies i a les comunitats **per conèixer encara millor la realitat** social i les necessitats que hi ha al seu territori.
- **Acompanyar la transformació de les Càritas parroquials** en punts/serveis d'acollida i d'informació que possibilitin la creació de vincles i l'acompanyament⁴.
- **Impulsar l'adequada distribució territorial** dels serveis, recursos econòmics i dotació dels equips voluntaris i professionals de Càritas en funció de les necessitats detectades, i prioritzar les persones més vulnerables i excloses en els diferents nivells parroquial, arxiprestal, de zona pastoral i diocesà.
- **Oferir i crear conjuntament criteris/protocols** per ajudar en el desenvolupament de les accions promogudes des de les Càritas parroquials i les comunitats cristianes.

2 Càritas Diocesana de Barcelona (2016) Decàleg d'aportacions i propostes. Document intern no publicat. Acta Comissió Social de CDB celebrada el dia 21 de juny de 2016. Amb les aportacions de Mn. Josep M. Jubany, Mn. Josep M. Romaguera i Mn. Joan Cabot.

3 En "el model centrat en la persona, d'apoderament, cal continuar atenent els usuaris en les seves necessitats, però tal i com ells les viuen, no tal i com nosaltres les interpretem" Roman, B. (2016). *Nova ètica, nova acció social? El Model d'intervenció de Càritas en el segle XXI*. Document no publicat. Barcelona: Càritas Diocesana de Barcelona. Pàg. 11.

4 La pregunta que cal fer-nos, respecte a les persones que acompanyem, és "Què no esperes de mi i a mi sí que m'agradaria que esperessis? (...) és la més important. Respondre-la suposa estar en disposició de deixar de fer per inèrcia allò que és obsolet i plantejar-se què deixem de fer i què mantenim. Comporta haver de compartir coneixements, crear estabilitat, capacitacions, ajudar a reconciliar-se amb la realitat, ajudar a què la vida quotidiana d'un mateix no li sigui expropiada per una violència estructural" Roman, B. (2016). *Nova ètica, nova acció social? El Model d'intervenció de Càritas en el segle XXI*. Document no publicat. Barcelona: Càritas Diocesana de Barcelona. Pàg. 11.

- Proposar maneres de **relació externa** entre les Càritas parroquials i les comunitats amb les entitats de l'entorn i les administracions.
 - **Potenciar i facilitar l'acció conjunta i coordinada** des de les parròquies del mateix arxiprestat.
 - **Oferir referents arxiprestals i models d'animació i coordinació del voluntariat** per a la dinamització de l'acció arxiprestal coordinada.
 - Proposar implementar un **sistema de registre i recollida de dades** que garanteixi la fiabilitat de les dades de les accions parroquials i les incorpori a la memòria anual de Càritas Diocesana.

La formació, l'acompanyament i la renovació del voluntariat és clau

Càritas Diocesana de Barcelona hauria de **garantir els projectes diocesans significatius** de certa entitat i promoure que les parròquies puguin fer tot allò que sigui possible d'assumir per les comunitats (donant-hi suport, fent l'acompanyament tècnic i garantint la formació dels equips). **L'opció pels més pobres i els exclosos ha d'impregnar tota l'acció de la comunitat cristiana, també la pastoral** (hauria de ser present a les homilies, a les celebracions, a les formacions...) i no limitar-se a l'acció concreta de les Càritas parroquials. L'acció de les Càritas ha de **promoure la incorporació i la participació de les persones en situació de pobresa i d'exclusió a les nostres comunitats com a membres de la mateixa comunitat** (no com a "usuaris / beneficiaris").

Càritas Diocesana de Barcelona

Pl. Nova, 1
08002 Barcelona

Tel. 933 013 550
Fax 933 013 961

infocaritas@caritas.barcelona
www.caritas.barcelona

www.facebook.com/caritasbarcelona
www.twitter.com/caritasbcn

